

2020-08-14
Dnr: 2020:045
Stockholms läns museum

Yttrande angående betänkandet Sveriges museum om Förintelsen SOU 2020:21

Kulturdepartement
103 33 Stockholm

Ert dnr: Ku2020/01036/KL

Stockholms läns museum har erhållit ovan rubricerade betänkande på remiss och lämnar härmed sina synpunkter

SAMMANFATTNING

Stockholms läns museum ställer sig positivt till alla insatser som främjar en ökad kunskap om Förintelsen, i synnerhet bland barn och unga. Det är av yttersta vikt att forskningen om Sveriges agerande under den aktuella perioden får en stor spridning och vi välkomnar därför Regeringens satsning på en utredning om ett nytt museum om Förintelsen

Stockholms läns museum avstyrker emellertid utredningens huvudförslag att inrätta en ny fristående myndighet. Vi förordar istället att museet inrättas i myndigheten Forum för levande historia (FLH) som får en kompletterande instruktion. FLH har 20 års erfarenhet av att hantera minnet av Förintelsen, stora nationella och internationella nätverk inom området och en väl utvecklad pedagogik samt en uppbyggd infrastruktur kring vandringsutställningar. På så sätt säkerställs att värdefulla erfarenheter och kunskaper lever vidare. Dessutom kan verksamheten snabbare utvecklas inom FLH än vid skapandet av en helt ny myndighet. Ytterligare fördelar är att styrning och administration kan samordnas.

Stockholms läns museum anser att det är viktigt att det nya uppdraget omfattar alla grupper som blev offer för Förintelsen.

Museal verksamhet handlar primärt om att samla, bearbeta och förmedla kunskap, vilket kan göras på många olika sätt. Utredningen trycker på att det nya museet behöver en egen byggnad, gärna en märkesbyggnad som bidrar till att locka besökare till platsen. Men för att få en stor spridning i landet och öka tillgänglighet till materialet anser Stockholms läns museum att stora delar av den utåtriktade verksamheten kan ske digitalt och vara ambulerande.

Stockholms läns museum ställer sig positivt till samverkan med landets 24 läns museer (Sveriges största museum). Många läns museer har egna samlingar med koppling till Förintelsen, bedriver forskning inom fältet och kan därigenom bidra till att öka kunskapen om ämnet nationellt. Läns museerna har också kunskap och erfarenhet av insamling, befinner sig

nära lokalbefolkningen och kan därmed vara en resurs i insamlingen av berättelser och föremål från överlevarna och deras anhöriga, innan det är för sent. Dessutom kan läns museerna erbjuda plattformar för publik verksamhet vilket bidrar till spridning i hela landet. Samverkan förutsätter dock mer resurser än de som utredningen föreslår.

Stockholms läns museum ställer sig även positivt till att inrätta en professur inom det nya museet samt en forskningskoordinator för att synliggöra och tillgängliggöra den forskning som bedrivs om Förintelsen vid ett flertal lärosäten i Sverige.

Kapitel 5 Museet inriktning och uppdrag

För våra synpunkter gällande 5.2.5 se nedan 6.4.2

5.2.3 Kunskap om Förintelsen i en bred historisk kontext

Att nazisternas folkmord på judar har en given särställning för de planerade museets verksamhet är förståeligt men Stockholms läns museum anser att det är av största vikt att synliggöra alla grupper som blev offer för Förintelsen.

5.3.2 Publik verksamhet och förmedling

Utredningen beskriver en traditionell museal förmedlingsverksamhet med utställningar, pedagogik och program i en fysisk lokal. För att öka tillgängligheten förordar Stockholms läns museum att stora delar av den utåtriktade verksamheten görs digital och ambulerande.

Kapitel 6 Verksamhetens organisation och lokalbehov

6:2.1 Förutsättningar för ett museum om Förintelsen

Utredningen framhåller att det nya museet behöver en egen byggnad och bedömer att värdet av en märkesbyggnad är viktigt att ta in i bedömningen av lokalernas fysiska utformning. Jämförelser görs med museer i Berlin och Köpenhamn vars arkitektur enligt uppgift bidrar till att locka hälften av besökarna. I en tid då befintliga museer utvecklar digitala och flexibla plattformar för en ökad hållbarhet och tillgänglighet anser Stockholms läns museum att även ett nytt museum bör nyttja framtidens möjligheter. Genom att till stora delar verka digitalt och ambulerande blir museet en angelägenhet för hela landet.

6.3.1 En ny fristående myndighet

6.4.2 Förändring av Forum för levande historia

Stockholms läns museum avstyrker utredningens huvudförslag till organisation av det nya museet i form av en ny fristående myndighet. Vi ser att det finns betydande samordningsvinster att göra kring kompetensförsörjning, administration, uppföljning och digital infrastruktur genom att placera museiuppdraget i en befintlig kulturmyndighet.

Eftersom Forum för levande historia (FLH) har 20 års erfarenhet av arbete med Förintelsen, en uppskattad pedagogik, bra nätverk med relevanta nationella och internationella aktörer samt en färdig infrastruktur kring vandringsutställningar anser Stockholms läns museum att det är en resurseffektiv lösning att inordna det nya museiuppdraget i FLH. För att det nya museiuppdraget inte ska sammanblandas med FLH:s övriga verksamhet förordar Stockholms läns museum en förtydligande instruktion kring det nya uppdraget och att resurserna för det öronmärks i regleringsbrevet.

I utredningen nämns exempel på utländska museer om Förintelsen som erbjuder dialog och diskussion om områden som kan relateras till Förintelsen, så som andra folkmord, och vilken betydelse det kan ha (5.2.5 Samtidsrelaterade frågor). En förutsättning är dock, enligt utredningen, ett bibehållet fokus på kärnuppdraget. Detta talar ytterligare för att Forum för levande historia, som under lång tid har behandlat olika aktuella samhällsfrågor, ges ett utökat och förtydligt uppdrag att bli ett museum om Förintelsen.

6.3.2 Uppdrag att påbörja insamling

Stockholms läns museum håller med om att det är viktigt att en insamling påbörjas skyndsamt. En befintlig museimyndighet bör få uppdraget att samordna insamlingen men ett flertal museer bör involveras i arbetet för att nå ut så brett som möjligt.

Kapitel 7 Samlingar, samverkan och forskning

7.3.1 Samverkan med länmuseerna

7.3.2 Samverkan med Judiska museet

Stockholms läns museum ser positivt på att Länmuseerna pekas ut som möjliga samarbetsparter kring det nya museiuppdraget. Länmuseerna finns i landets samtliga regioner och kan erbjuda både utställningsarenor, pedagogisk och arkivarisk kompetens. Dessutom har flera länmuseer samlingar med kopplingar till Förintelsen. Särskilt i den av utredningen utpekade initiala satsningen, att samla överlevares och deras nära anhörigas berättelser är en uppgift där Länmuseerna kan delta.

Ett utökat ansvar för museerna förutsätter dock en högre resurstilldelning än de 2 miljoner kronor som utredningen nämner som en årlig kostnad för samarbete med regionala och lokala museer.

Stockholms läns museum ställer sig även positivt till att den institution som får det nya museiuppdraget samarbetar nära Judiska museet för att på så sätt åskådliggöra alla delar av det judiska kulturarvet.

7:4:3 Bygga en forskningsmiljö och inrätta en professur

Utredningen uttrycker att museiarbete förstärks genom en tydlig förankring i forskningen, en uppfattning som delas av Stockholms läns museum. En nyinrättad professur inom museet skulle gagna kunskapsuppbyggnaden och stärka forskning som bedrivs utifrån de museala samlingarna. Som utredningen också föreslår bör det nya museet även anställa en forskningskoordinator med uppgift att synlig- och tillgängliggöra forskningen som bedrivs vid lärosätena genom museal verksamhet och att bidra till att koppla samman inhemsk och utländsk forskning om Förintelsen.

*Annelie Kurttila
Museichef
Stockholms läns museum*